

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

Vera Concilii Tridentini Historia

Contra falsam Petri Suauis Polani narrationem

Pallavicino, Sforza

Antverpiae, 1670

Capvt XXV. Aleandri sedulitas, quò Caesareum Edictum obtineat. Ad id
obstacula. Eius concio trium horarum de hac re ad Generalem
Conuentum.

urn:nbn:de:hbz:466:1-11642

piendas difficultates à Luthero populariter obiectas legibus Pontificiis, non verò ad easdem dissoluendas, quibus propterea irretiti succumbebant. In Clero consimilis inerat discordia inter summos & infimos. Ecclesiarum rectores Lutherum impugnabant: at inferiores Ecclesiastici sustinebant; quippe qui indocti iuxta ac moribus corrupti, auebant falsitatis insimulari eam doctrinam quam ignorabant, atque irritas reiici eas Ecclesie leges, quas ipsi violabant.

12 Tandem augetur factio Lutheranorum factio multorum Regularium vtriusque sexus accessione. Aliis odio erat Dominicanorum potentia, quibuscum similitatem exercebat Lutherus: sed pars multò maxima libertatis libidine ducebatur; quemadmodum compediti remiges facile cum eo conspirant, qui quocumque conflato tumultu illos à transis exoluit. Hæ omnes hominum conditiones petulanter arroganterque grassantium, vt in vulgi seditionibus contingit, metum cuiuslibet incutiebant. Quapropter non Alexander modò sensit identidem se capitis periclitari; & cum Cesare iter faciens, neminem nactus qui auderet ipsum excipere, ad vilia sordidaque hospitia ægrè diuertit: sed de ipso Cesare inermi, atque inter Germanorum manus agente, quandoque dubitatum est, ne ab Hutteno eiusque affeclis opprimeretur. Adeò se debilem prodit, cum res vrget, ea Regum potentia, quæ vulgo tamquam omnipotens deprædicatur.

C A P V T XXV.

Alexandri sedulitas, quò Cesareum Edictum obtineat. Ad id obstacula. Eius concio trium horarum de hac re ad Generalem Conuentum.

1 Tribus potissimum rebus viam sibi parare aggressus est Alexander. Prima fuit, diploma Romæ deposcere (quod postea tertià Ianuarij datum fuit) vbi Lutherus non sub conditione, si contumax persistisset, vt prius in altero, sed absolute, quando dies iam dicta præterierat, pronuntiaretur hæreticus; non tamen ibi nominaretur Huttenus, aliisve illius factionis. Huiusmodi enim diploma simul eripiebat è manibus fauentium Luthero elypeum illum erga rudiores, quòd is nondum ad eam diem ab Ecclesia fuisset absolute damnatus; simul parcens nominibus eiusdem affeclarum, nec ipsos poterat stimulare, nec eisdem obtendere titulum ad viciscendam ignominiam contra Pontificios administratos,

1520. stros, qui diploma vulgassent; cum Huttenus non fuerit veritus ad Moguntinum Septemuirum scribere, si is ipsius libros combussisset, se vicissim ipsius oppida combusturum.

Secundò, curauit enixè, vt omnibus fieret exploratum, litem cum Luthero non esse de sola iurisdictione moribusque Curie Romanæ, de quibus Germaniæ populi pessimè sentiebant; vnde conceperant opinionem de illorum oppugnatore, quasi de altero Germanorum Moyse, qui ipsos ab Ægypti tyrannide subduceret: sed de Sacramentis, aliisque sanctissimis Fidei dogmatis, ab omni Pontificis vtilitate semotis, quæ tot secula maiores ipsorum professi fuerant, ac postremò Constantiense Concilium comprobarat aduersus Wiclefum & Ioannem Hussum, nomina Germanis nefasta. Porrò ad hoc secundum caput explicandum multum sanè con-

† 45. Augu-
sti apud
Bzouium
ann. 522.
num. 21.

tulit * censura, paulò ante Lutheri aduentum ab Academia Parisiensi edita in illius sententias, coarctata planè ad articulos omnino seiunctos ab auctoritate Pontificis: quod huius rei gratiâ à se effectum ij Doctores asseruerunt; sed à plerisque creditum est id ab ea opinione profectum, quæ ibi dominabatur de Concilij supra Romanum Pontificem potestate. Quæcumque fuerit causa, effectum certè conducibilem peperit.

Tertiò, dedit operam Aleander, vt Romæ perspecta fieret operis grauitas ac difficultas, atque inde sibi traheret opportuna subsidia. Etenim, cum ad primos Aleandri cum Cæsare congressus in Belgio impetratum fuisset voluminum Lutheranorum incendium in iis Prouincijs, edictumque vt per vniuersam Caroli ditionem ea proscriberentur, negligens quædam securitas Romam peruaserat, perinde quasi turbamenta illa iam confedissent; cum homines distenti negotijs, adeoque Principes, libenter inducant in animum id quod ipsos & curarum molestiâ, & demissione precandi liberat. Quocirca nec Aleandro mandata deferebantur necessaria exercendæ auctoritati, vt interdum oportebat, per sanctiones interdictionesque nomine Pontificis in ea causa, nec pecunia ad varios pro eadem sumptus, nec literæ Pontificiæ, ad potentiorum tutelam precum actarumque gratiarum pretio coemendam. Ab his verò alioqui Pontifex auersus erat, ne ad huiusmodi se inclinans officia, suam imbecillitatem indigentiamque Cæsarei præsidij fateretur; adeoque sineret sibi in alijs Italiæ negotijs à Cæsare, tamquam à potentiore, iniici frænum. Sed hoc ipsum erat in causa, quòd animi res Cæsaris administrantium refrigescerent; cum prima compensatio, quam exigit humana superbia ab affecto beneficijs, sit indi-

gentiæ

gentiæ opifque acceptæ confessio. Quamobrem tepidè se gerebant; non quò Lutherus præualeret, sed quò Pontifex ab ingrauescente malo disceret plus illi fauere, qui possent malo mederi. Posuit igitur Aleander ob oculos Mediceo Cardinali accrescentem in dies Martini factionem; alienationem Germaniæ populi ab Aula Romana; arduitatem incredibiliter maiorem executionis à Cæsare obtinendæ in posterum in Imperij locis, quàm prius in sui patrimonij ditione; torporem in potentioribus, quamquam benè affectis, in re Pontificis fouenda, ob Pontificis erga ipsos languorem; periculum denique amittendæ Germaniæ, ex parsimonia moneta cuiusdam, cuius ærarium inexhaustum in calamo Principes habent.

4 Hæ literæ, periculi sollicitudine, ad ipsum periculum propulsandum Romæ animos excitauit. Vnde mox Aleandro transmissa mandata, pecuniæ, ac diplomata efficacissima ad quoscumque huiusce rei deliberatio præcipuè spectabat. Triplici hac industriâ tunc Aleander ad se animos flexit Septemuiralis Conuentus, sine cuius consensione visum est Cæsaris Consilio nihil esse deliberandum, quippe non nisi eorumdem manibus postea perficiendum.

5 Interea Lutherani cuncta pro se quisque innumeris artibus moliebantur, vti solet numerosa hominum natio, variisq; locis diffusa, vbi communis vtilitas vel cuiusque propria reuerentia est, vel propria fit ex affectu. Quòd si pariter in exercitu singuli milites causam haberent pro sua non minus ac Princeps, is euaderet insuperabilis. Per idoneos homines, ad id arte conductos, cuncta Romæ quoque Lutherani explorabant: ita quidquid ibi actum, quidquid imperatum esset, ipsis liquebat. Diu confirmatam erga Romanum Pontificem reuerentiam euertere nitentur, eam in argumentum irrisionis traduentes, quæ scripturis vincto solutoq; sermone, quæ picturis, quarum vna, vti fama est, visebatur in ædibus Frederici, indignum sanè eo Principe spectrum: exprimebantur in ea Huttenus antecedens, ac Lutherus subsequens, arcam gestantes, supra quam duo calices extabant cum inscriptione, *Arcæ vera Dei*. Arcam Erasmus præcedebat cum cythara, quasi nouus Dauid; eam sequebatur Ioannes Hussus: in angulo Pontifex cum Cardinalibus cernebatur septus armatis corporis custodibus. Circumlata quoque per Germaniam effigies Aleandri pedibus suspensi, subscriptis Teutonicis versibus contumeliæ plenis; atque in eundem scribebant quidquid ignominiosum vel exprimi vel concipi posset. Epistolas ad Cæsarem ac Septemuiros dabant, partim Hutteni, partim nullo subscripto nomine, vindictam, bellum, mortem

1520.

mortem minitantes. Inter ceteras verò quamdam foro præfixerunt, cum instaret damnatio Lutheri, qui ad Conuentum, vt dicemus, aduenerat; eaque deterritus elanguit Moguntinus, Comitiorum Princeps: affirmabatur ibi, quadringentos nobiles viros iniisse fœdus inter se ad eam iniuriam vlciscendam. Quamquam Carolus, Cæsaris non solum nomen sed animum præ se gerens, timorem Moguntini reprehenderit, & animo ingeniose præsentis Aleandro dixerit, Quadringentos illos perinde futuros, ac olim 13 trecenti à Mutio iactati, hoc est vnicus.

Sed supra cetera Pontificiis erat obstaculo Fredericus Septemuir, qui summâ in Conuentu auctoritate præcellebat, atque ea de re auditus est vsque à conclaibus extra Conuentus aulam tam ardentem altercari cum Septemuiro Brandenburgico, vt linguarum contentio ad manus conferendas eruptura videretur. Insolens profectò res, quæ numquam ibi contigerat; quippe nimis absona summæ reuerentiæ, quâ se mutuo colere solent Principes, præsertim in celeberrimis hisce Conuentibus. Hinc igitur aqua manabat, quæ succensæ pietatis æstum restinguebat, variis pro Luthero defensionibus adductis, quæ per se imbecillæ, vim trahebant ab ore tam præpotentis patroni.

Quapropter, cum peruellet Cæsar, vti cœtus plenius edoceret de tota causa à viro præstante, qui simul deberet ex munere, simul ex ingenio posset ardentem & efficaciter rem agere, Aleandrum aliquoties eò introduxit, præsertim verò quadam die, qui dies Cinerum fuit, prius tam à Ceurio quàm ab ipso Cæsare admonitus, vt liberè peroraret, nec quemquam pertimesceret. Eo die Saxo, morbum simulatè causatus, à Conuentu se abstinuit; aliquos tamen legauit, qui quæ diceret Aleander scripto summatim notarent. At primò quidem optimum factu duxit Aleander, tam multas hæreses à Luthero disseminatas ante omnium oculos palam ponere. Allatis igitur aliquot libris ab illo iam impressis, opportuna quædam in eis prius obseruata videnda obtulit subinde, prout in dicendo ferebat occasio, auditoribus sibi magis propinquis, quibus loco testium luculentissimorum vteretur. Hoc instructus apparatu, tres ille horas perorauit, summâ concionis attentione. Quoniam verò argumenta validissima sunt ab eo hæc producta, quæ spectatis siue conscientia siue politicis rationibus, Reges & Regna Christiana permouerent ad insectandam hæresim, seruandamque Romano Pontifici obsequentiam; par esse censeo, quòd melius ea lectoribus innotescant, illius Orationis summam hæc referre,

ferre, quæ quantum colligo ex eius literis, geminoque mandato-
rum libello, altero ab eo Romam delato, altero quibusdam Cæsa-
ris Oratoribus tradito, quò Saxonem adduceret ad resistendum Lu-
thero, habita est in sententiam hîc mox apponendam. Nec repre-
hendar, opinor, à lectoribus, quasi veritatis non seruantissimus, si,
quò ipsis orationem adeò memorabilem exponam, non veluti in
statua quadam inanima, sed in forma quodammodò spiranti, eam
in eiusdem Aleandri lingua repræsentauero. A quo tamen abstinere
mihi est in animo in Historiæ progressu; tametsi per exempla,
perque auctoritatem plurimorum id licere satis liqueat, cum fi-
dei magis laudem quàm eloquentiæ quæram.

8 **N**emini vmquam accidit, Augustissime Cæsar, Potentissimi
Principes, & Præstantissimi Delegati, vt in vilo publico Cœtu
verba faceret minori cum periculo ne fallerentur auditores, quàm
mihi hodie in præsentî Conuentu. Solent Oratores decipere, boni
studium simulantes eorum quos alloquuntur, à dicentis commo-
do, animique affectione vsquequaque seiunctum. Hinc est quòd
aliquando amoris opinione magis quàm rationis pondere persua-
deant. At equidem fateor me causam agere, cuius bono studiosis-
simè confulo, cuius amore vehementissimè conflagro. Agitur
hîc de retinenda in mei Principis vertice adorata cunctis Tiara:
agitatur id, cuius gratiâ vel ex priuato animi mei sensu libenter
me viuum flammis deuouerem, dummodò mecum vnâ monstrum
nascentis hæresis arderet. Idcirco vos omnes præmonitos volo, ne
villam mihi fidem porrigatis, nisi quantum meæ probationis robur
exquisitissimè à vobis expensâ iudicia vestra pertraxerit. Accura-
tum hoc examen non solum non formidatur à me, quin potius
exoptatur. Quas enim adducturus sum rationes, vt fert veri na-
tura, tunc certiores deprehendentur, cum intentiori simul ac per-
spicaciori oculo dispicientur. Deliberatur in præsentia, an in Lu-
theranam sectam Edictum Imperatorium sit intorquendum, id est
telum, omnium quæ Cæsarîs auctoritas obtinet, maximè formi-
dabile. Ad hoc diiudicandum, tria præcipuè considerentur oportet.
Primum, Num hæc secta omnino sit abolenda: Secundum,
An id per mitiora quædam, minusque turbulenta confici possit:
Tertium, Vtrum ex hoc decreto maiora impendant pericula,
quàm ex lenta conuiuientia atque permissu.

9 **O**rdiar à primo; quod, si rectè perpensum intellectumque sit, to-
tam causam profligat. Ad id autem opus est, falsam opinionem
prorsus euellere, antehac multorum animis insidentem: hoc est,

Pars I.

N

omnem

1520.
Sunt in libro
Archij
Vaticani in-
scripti, A⁸a
V^ormata
fol. 66. &
99.

* Vide post
alios Ma-
scardum
lib. 3. de Ar-
te Historica
cap. 4.

4520. omnem inter Lutherum Romamque discordiam in quibusdam capitibus sitam esse, quæ conferunt in rem Pontificis, & à Luthero negantur. Tantum id abhorret à vero, ut inter quadraginta & unum articulos, à Romano Pontifice per suum diploma damnatos, qui ad Pontificiam auctoritatem attinent, exiguam teneant huius numeri partem. Ne fortè existimetis, reliqua impietatis effata illi per calumniam obrudi, huc mecum detuli Martini libros, ab ipso Latinè scriptos ac Teutonicè, & ab eodem impressos atque vulgatos. Satis est oculos in fronte gerere, ut ea clarè intueamini confirmata ac sæpiùs iterata. An fortè in leuioribus argumentis? Negat ille necessitatem, utilitatemque cuiusvis nostri operis ad cælestem gloriam consequendam: negat libertatem ad Legis naturalis Diuinæque obseruantiam; quin affirmat, quâlibet actione nos ex necessitate peccare. Quod ex Orci armamentario validius telum ad hebetandos cunctos conscientiæ morsus, ad fræna pudoris perfringenda, ad honestatem aureis spei calcaribus exarmandam? Quod nocentius poculum vel in fabulis excogitatum est, ad homines in belluas deformandos; atque in belluas eò quicumque aliâ belluâ nequiores, quòd illi peccare soli possunt, & ratione pro armis iniquitatis abuti? Cur veteres sapientes Epicuri sectam adeò sunt execrati, nisi, quòd, quamuis ipse Diuinitatem in cælo fateretur, negabat ab ea nobis vel pœnas infligi propter delicta, vel præmia rependi propter operum honestatem? Cur aiebat vir ille cordatus, posse ciuitatem potius sine igne & aqua, quàm sine Religione seruari; nisi quòd ad obtemperandum legibus, ad coercendas rebelles appetitiones homo, qui sibimet ipsi numen est, numquam adduceretur nisi allectus præmio, supplicioque deterritus, quæ ipse à quadam omnipotenti Iustitia præstolatur? Parum profectò est ad nostram cupiditatem eò redigendam, ut arceat à sese oblectamenta sensibus iucunda vehementius instantia; parum, inquam, est respectus remunerationis ac pœnæ, quæ à terrenis Magistratibus adhibentur. Hi quandoque falluntur, quandoque corrumpuntur: modò fugâ vitantur, modò vi repelluntur: humanum supplicium numquam denique maius est malum eò quòd cuiumque hominum ineuitabile natura præscribit, videlicet morte. Præmium verò quòd accipitur ab hominibus, non exiguum modò, sed rarum est. Hinc sempiterna felicitas, hinc sempiterna calamitas, à Iudice potentissimo sapientissimoque rependenda, si mentis oculis obuersentur, fulcimenta sunt humanæ virtutis, adeoque ciuilibus quietis.

10 Num fortè spectat hæc dogmatis doctrina ad Romani Pontificis emolumenta? Spectatne ad eiusdem commoda, vis illa Sacramentis à Luthero detracta gratiæ affundendæ; quâ persuasione in animis credentium omnis extinguitur fiducia, nixa diuinis illis phar macis, quæ nostræ salutis causâ IESVS CHRISTVS suo Sanguine in Cruce conflavit? Quid iam dicemus de potestate inaudita prorsus, Ecclesiæ fontes absoluendi non solum laicis, sed planè feminis ab eo tributa; præcipuâ veneratione ab Ordine Sacerdotali sublatâ, & Sacramenti Pœnitentiæ corruptâ efficacitate cohibendi à peccatis, tam ex verecundia in iis aperiendis viro sacrâ dignitate venerabili, quàm ex eiusdem monitis ad emendatiorem vitam sedulò deducentis?

11 Sed progrediamur. Quenam impietas vel sacrilegio fœdior, vel perturbatione Christianæ Reipublicæ perniciosior, quàm vora religiosa delere, quàm sacrosancta illa vincula dissoluere, quæ sexus vtriusque Regulares intra sacra septa indissolubili nexu deuinciunt? Huiusmodi doctrina profectò abundè, quid sit Lutherus, ostendit. Neminem latet, astum, quo vtuntur initio deceptores, grassatorum duces, perduellionis auctores, in eo situm esse, vt omnis indicatur licentia, quasi stipendium ad numerosam asseclarum manum conscribendam, sumptu communis ruinae. Quenam erit rerum peruersio, quæ populorum offensio, quæ in cunctis vrbibus oppidiisque discordia, spectare, quàm turpiter ij qui prædicatione & exemplo Fidei fermentum erant in populis, nunc irritamento doctrinæ sensibus illecebrosæ corrupti, vestes illas abiiciant adeò venerandas, templa deserant prius ob eorum Psalmodiam adeò frequentata, enormibus incestisque stupris sese contaminent? Concitabuntur enim uerò fratrum patrumque pugiones in sororum filiarumque proiecta libidini corpora. Efflagitabunt effrænati apostata à suis quisque consanguineis patrimonia, tamquam non ritè abdicata: breuè per cunctas familias dedecus, infama in re familiari dissipatio, simultas in animis dominabitur.

12 Prætermitto brutalem eam insaniam, quâ docet Lutherus, nefas esse Turcarum aggressionibus obsistere; quippe qui diuinam in nos vltionem Dei vindices exercent. Quod æque conficeret, nefas esse morbos curare, ne Deo, valetudinem ad noxarum vindictam infligenti, impiè resistatur. An demens non intelligit, hanc ipsam necessitatem obsistendi, bellandi que per tot incommoda, per tot metus, esse graue supplicium, & illud planè, quo sperandum nobis est, in suis fidelibus Diuinam clementiam esse contentam? Non

1520. intelligit, utcumque res habeat, dubitari non posse, ne fortè Diuinam voluntatem nos latentem frustremur, si Deo liberet grauius nos punire; cum certum sit, nostram omnem repugnantiam, ex araneorum telis clypeum ad ictus Diuini gladij nobis euasuram? Sed hæc Lutheri dementia, quò certè maior, eò minùs perniciosà est, cum fieri nequeat, ut ea in animum inducatur: solùm ostendit, quodnam lumen Diuinum huiusmodi prophetæ mentem irradiet, quàmnam sit charitas istius vindicis libertatis vestræ, qui mallet intueri Germaniam à Byzantiis canibus deuoratam, quàm à Romanis Pastoribus custoditam.

Et quoniam incidit mentio reuerentiæ quæ Romæ debetur, simulque animaduerto, popularem acclamationem plausumque Luthero excitatum, esse præmium huiusce tam expetitæ libertatis à Romana tyrannide, quam ille iactitat; perpendamus, si placeat, quàm is benè de Republica hoc tam salutari nomine mereatur. Qua in re lætor equidem, me verba facere in eorum Confessu, in quibus mens non caligat vulgi opinionibus mancipata, quarum falsitas quibuscumque rationum luminibus conspicua reddi non potest intelligentiæ populari; sed viget maximè perspicax, vel ad eam penitissimam veritatem collustrandam, cuius notitiâ nationum regnorumque fræna moderantibus opus est. Ac primùm quidem præmitto, nolle me hîc disputare de iis omnibus, quæ Romæ sunt in vsu Tribunalibus Curiarumque administris. Quemadmodum Regia quoque conclatia suo puluere fordescunt, quo identidem mundentur oportet; ita in Principum Curias quidam etiam abusus irrepunt, qui sanè opus est ut interdum correctione purgentur. Nec tam exigua vel prudentia Cæsaris est, clarissimi que huius Conuentus in dignoscenda indigentia Germaniæ, vel auctoritatè apud Romanum Pontificem, ut sine tragicis exclamationibus vnus transfugæ exaugurati rabulæ, rerum peritiâ nihil illuminati, ac furore penitus occæcati, nesciant ipsi per se Christi Vicario reuè efficaciter proponere, atque ille iustis postulationibus satisfacturus non sit. At quod nititur Lutherus euertere, Pontificia in vniuersum Potestas est, quæ toti præest Ecclesiæ in Diuinis Oraculis exponendis, rebusque Ecclesiasticis moderandis. Præcipuum illius argumentum, & populis maximè accommodatum, ad hanc sanctissimam auctoritatem eleuandam, in eo versatur, quòd affirmet, Romæ aliud manu perfici, aliud linguâ præscribi; adeoque mortales non ex veritate, sed per fraudem doceri. Missum facio, postea quicumque libuerit, mores Romanos oculatâ luminum fide peripice.

cere, non malignâ alienæ narrationis calumniâ noscitare, eosque oculo purgato, humanaque censurâ, non idearum mensurâ perquirere; ac facile compertum iri, tantum temporis, tantum auri pondus continenter Diuino impensum obsequio, tantam eleëmolyñarum largitionem, tantam abstinentiam ab iis quæ sensus appetit, quæque in aliis locis effrânate arripiuntur, tantam vitæ integritatem in plerisque ex Apostolico Senatu, ceterisque Ordinibus magis ibi conspicuis, vt fateamini necesse sit, in eo quiddam maximè singulare, supraque vires hominum promicare: prætereo, fuisse Christi monitum, eorum nobis documenta non exempla sequenda, qui prima in Cathedra præsidet. Sed aio, in argumentatione Lutheri, ex eius supposita sumptione consecutionem legitimam potiùs contrariam esse debere; atque affirmo disertè, luculenta esse indicia falsæ religionis, vbi custodes ordinarij, quantumuis aucti numero, & per quamcumque temporis diuturnitatem id exequi planè soleant quod præcipiunt. Huiusmodi erat veterum Romanorum religio, qui, vt pote ambitione feruentes, non aliam monstrabant viam ad diuinitatem sibi conquirendam, nisi quâ per humani generis stragem potentia atque gloria comparantur. Talis est Mahumetis religio, quæ omnem sensibus petulantiam indulget, fordesque voluptatis inquinatissimæ in omni æternitate pollicetur. Talis est, ne longiùs digrediamur, ipsius Lutheri religio, qui in ignauæ impuræque libidinis suæ gratiam, negat sempiternæ salutis honesti operis necessitatem, & inhonesti detrimentum. At non ita Religio quam Romani Pontifices nos edocent. Eam ipsi talem semper professi sunt, quæ eos omnes damnat tamquam deficientes, multos vt quadantenus reos, nonnullos (dicam ingenuè) vt scelestos; quæ ipsos adigit ad quamdam subiectionem, suarum appetitionum carnificem; quæ plurima illorum gesta extra hanc religionem nihil improbata subdit, tamquam noxia linguarum vituperationi dum viuunt, historiarum infamiæ post mortem; quæ per perennem gloriam, vel hîc inter mortales, antehabet exalceatum fraterculum coronato Pontifici. Quam oblectationem, quam utilitatem suspicari possumus huius doctrinæ fuisse inuentrices? Quo pacto Romani Pontifices, etsi vitiiis quandoque affecti, atque in aliis opinationibus nimium inter se discrepantes, adeò constanter omnes ad vnum consensissent in eadem doctrina confirmanda, nisi fuisset iisdem à Veritate dictata, & afflata diuinitus? Delabi Romæ quosdam ex Antistitum ordine in noxas admodum etiam graues, haud ibi superbè negatur, sed verecundè conceditur. Roma

1520. ea est, quæ non multis antè sæculis aras cultumque decreuit Bernardo, illi scilicet viro, qui suis paginis Romam tam acerbè castigarat.

Vociferatur Lutherus, Romam esse simulationis domicilium. In primis hæc est consueta vitij effrænati calumnia, contra inuisam reuerentiam virtutis exemplo prælucentis. Verùm, sit Romæ in quibusdam hypocrisis: quisnam sapiens nesciat, hypocrisis non nisi in patria sinceræ probitatis versari? Nemo certè desudaret adulterando auro iis in locis, vbi magno in pretio aurum non esset: nemo pariter laboriosissimæ simulationis impendio studebit virtutis speciem præferre in ea Republica, vbi animaduertat, virtutem nec affici præmio, nec reuerentiâ coli.

Atque hæc de Doctrina: iam de Iurisdictione. Queritur Lutherus, supremum in Ecclesia Principatum à Romano Pontifice iniuriâ occupatum. Quisnam hoc? Num fortè Alexandri phalangibus, Casariisve legionibus? Homines naturâ imperij appetentes, ac subiectionis inimici, ex tot Orbis terrarum regionibus, & cum propensionibus studiisque politicis ita diuersis, potuissentne unquam vnanimis adduci, ad venerandum vti Christi Vicarium, Romæ Episcopum inermem, modicique terreni dominatum? illi se subiecissent ceteri Præsules? strauissent se ad eius pedes tot diademata inter se dissidentia, nisi veteris doctrinæ traditio iis omnibus persuasisset, id esse Christi mandatum ac testamentum? Sed penitus rem introspeciamus. Comminiscamur, paratum esse Christum ad Ecclesiam suam nostro arbitratu permutandam, & huiusce sapientis Confessus auctoritati permittat, Romanum Pontificem à possessi Principatus fastigio deturbare: an id bono publico expediat, expendamus. Quod si non expedire deprehendamus, factis nobis perspicuum fiet, à Christo Ecclesiam suam eâ ratione fuisse constitutam, quæ maximè congrua est felicitati fidelium, etiam humanæ. Vos ad rem tanti ponderis attentiores deprecor. Romani Pontificatus fastigio deiecto, quodnam erit Ecclesiæ regimen? Quilibet Episcoporum supremumne in propria Dicecesi culmen imperij tenebit? Clamabimus, vnam nos tyrannidem extinxisse, innumerabiles peperisse. Sperare quidem licet, vnum tandem Pontificem ferè semper talem electum iri, qui prudentiâ, probitate, rerum experientiâ, atque vt hæc omnia desint, ministrorum auxilio, humanæque laudis cupidine, regat vel probè vel certè tolerabiliter Christi gregem. Sed cuiam cadet in animum, hoc posse sperari in immentâ minorum Episcoporum multitudine, qui non
 è Sc.

è Senatu Cardinalium, neque ab eorumdem Senatu eligantur; sed ex iis, qui paruo contenti censu, & angustis regiunculæ finibus, à popularibus Presbyteris eiusdem regiunculæ deliguntur? Enimvero in tot Antistites nulli subiectos diuidere Hierarchiam Ecclesiasticam, perinde foret, ac minores dominos in suo quemque opidulo supremum profani dominatus caput constituere.

16 At enim, inquit, Episcopi Concilio parebunt. Quæro: semperne istud Concilium coactum persistet? videlicet, an semper Episcopi à suis Ecclesiis absentes vnà persistent? Iam vt non ita persistant; quodnam erit adeundum tribunal, si quid grauius acciderit quo tempore non habetur Concilium? Atque huiusmodi Concilium, cuius erit iudicio cogendum, quando, quomodo, quo præside? Nónne intelligitis angustis hisce interrogatiunculis, id si fieret, quantum perturbationis, discordiæ, contentionis exagigaret ac deformaret Ecclesiam? Scio non defuturum, qui audacter respondeat: Penes Cæsarem esse debere potestatem Concilio præsidendi. Sed mihi certum est, Augustissimi Principis, qui me nunc audit, prudentiam ad huiusmodi opinamenta non flecti, non magis possibilis, tametsi forent legitima, quàm à Cæsare terrarum Orbem, à Decessoribus suis possessum, recuperari. Quicumque non cæcutit, satis conspicit, an potentia adeò coarctata, adeoque ab aliis Principibus in profana dominatione oppugnata, obtentura sit vnquam per eosdem supremum sacræ Dominationis fastigium, adeò cum profana confusæ. Communis sententia est, inter formas regendi Monarchiam excellere: sed vt Polyarchia præferatur, nemo sanè sic eam præoptabit, quin perpetuò summum Tribunal extet, & certo in loco, & quod in horas singulas cogi possit: quod sine dubio in Ecclesia non haberetur, si vno capite destituta à disiuncta omnium Episcoporum multitudine penderet. Præterea, quæ Legum, Rituum, ac tandem Fidei discrepantia inter fideles oriretur, cum singuli populi illud crederent, quod suus cuique Episcopus, alioquin errori obnoxius, tamquam Diuinæ Scripturæ sententiam proposuisset? Reipsà non amplius mereretur Ecclesia nomen *Ecclesia*, hoc est *Congregationis*, vbi iam in tot membra segregata, vnitatem careret illius animæ, quæ ipsam informat ac regit. Quin etiam breuè huiusmodi Polyarchia regimènt arrogarent sibi Rectores priuati aduersus ipsorum Episcopos; aduersus Rectores, minores Presbyteri; ac tandem illa verè Babylon conficeretur, quam Romæ Lutherus sacrilege comminiscitur.

17 Sentio mihi à vulgo populariter opponi: Quonam pacto primæ-
uis

1520. uis sæculis Ecclesia regebatur, quando certum est, tantam potestatem à Pontifice nequaquam fuisse exercitam? Verùm hac eadem ratione arguendi redigi possent homines, ut rursùm glandibus vescantur; Principes, ut sine custodibus, sine aulae frequentia, sine aulicorum comitatu vitam ducant; Regum filia, purgandis linteis operam nauent, quòd eam legimus antiquitus vsurpatam viuendi rationem. Quemadmodum humanis in corporibus hominum habitudo indigentiaque pro atate mutantur, nec iuuenis ad victum, quo idem vsus est infans, regredi possit; non aliter Reipublicæ corpori contingit. Metiamur id quod efficitur ex eo quem cernimus rei Christianæ statu, non ex eo quòd Pontifices quandoque fecere, quà insectationibus coacti, quà paucis probatissima sanctitatis Episcopis consili, quà præpedita potentia Cæsaris vbique gentium imperantis, quà etiam ob commercia nationum longè minùs quàm atate nostrà vsurpata; vnde fiebat, ut nec facile nec frequenter Romanus Pontifex adiri possit. Ceterùm etiam Cæsari erga multos inest ius supremum, quibuscum, ob eorundem potentiam vel distantiam, ille nunc eà vniuersà auctoritate non vtitur quam iure obtinet, & quæ alioqui foret interdum opportuna Imperij vnitati, rectæque gubernationi populorum. Arqui satis constat, Romanum Pontificem quouis tempore fuisse habitum uti reliquis Episcopis superiorem, eamque potestatem, quam ille à tot sæculis hucusque adhibet, nequaquam armorum violentiâ sibi comparasse, eandemque esse in præsentia, ut demonstrauit, ad bonum Ecclesiæ regimen necessariam. Constat pariter, per illa tempora, quorum exemplar mihi obicitur, non extitisse in Ecclesiastica Hierarchia eum concentum, eam propensionem, eum ordinem, eam firmitatem æquabilitatemque Legum ac Rituum, quibus nunc fruitur. Quin multi Episcoporum præcipui atque sanctissimi, definitiones, sanctionesque magni momenti, editas ab Ecclesia circa mores ac Religionem, ignorabant; & in sacris ceremoniis ea varietas inducebatur, quæ in longinquiorebus Prouincijs adhuc perdurat. Paulatim etiam potentiores insulæ ac remotiores, in Petri Tiaram insurgere non verebantur, ea schismata concitantes, quæ mysticum Christi Corpus dilacerarunt, & magna ex parte Orientalem Ecclesiam ab Occidentali seiunxerunt. Ex quibus incommodis nullum patimur, postquam Romanus Pontifex in Episcopos inferiores plenà iurisdictione perfungitur.

Cum autem ostensum sit, ob vnitatem, gubernationem, maiestatem, vnum esse constituendum supremum Caput, supremumque
Recto-

Restorem Ecclesiæ; oportet eundem, quò parens communis, neminiq̄ suspectus habeatur, in ditione cuiuscumq̄ ex aliis Principibus haud sedem figere, sed propriam ditionem obtinere, propriam aulam, proprios administratos, & qui suæ administrationis amplitudini debeantur. Atque ad hæc omnia vdenam necessarij sumptus suppeditabuntur? Quodlibet oppidum eos suo Parocho suppeditat, quælibet Diocæsis suo Præsuli, quælibet ditio suo Principi, multæq̄ simul ditiones ac regna suo Monarchæ. Neque subditorum detrimentum existimatur, si vnius regionis pecunia deportetur in aliam, modò illi pecuniæ ea merces rependatur omnium maximè necessaria, maximoq̄ in pretio habita, quæ scilicet est ipsa Lex & Iustitiæ conseruatio. Cur igitur extortum nequiter dicendum est id, quod è Christianæ gentis collationibus conflatur ad alendum Ecclesiasticæ Regiæ Principatum?

19 Dicent, ea esse quidem, sed rebus necessariis suppeditanda, non in luxus deliciasq̄ dissipanda, nascenti Ecclesiæ ignoratas, & Euangelio repugnantes. In hac populari querela grauissimo itidem sophismate peccatur. Si de splendore loquuntur, ad magnificentiam ornatumq̄ templorum, ad sacra vasa, ad sacerdotalem suppellectilem spectante; hic sanè in Ecclesiâ primæua parciore fuit, at sæculi prauitate, non Præsulum voluntate. Videamus cuiusmodi splendorem in Hierosolymæ templo Deus præceperit; qualem adhibuerit Constantinus statim ac Fidem susceperat, & quas inde laudes tulerit Sanctorum omnium calamis concelebratus? Nouit id vel Ethnica superstitione, asseruitq̄, aurum nusquam melius quàm in templo fulgere, Quòd si quis mordacior satyristes hunc morem carpit, scomma retorlit egregie S. Bernardus, seuerissimus ille paupertatis & austeritatis cultor, dum ait: *Non quid in Sancto, sed quid in freno aurum faciat, inquirendum.* Quà ratione Deus, vt ita loquar, cælum inaurauit luce, quò mortalium amorem excita- ret; eadem optimum est, auro templa illuminari, quò populus alliciatur, eoq̄ confluat, sensu cum ratione, voluptate cum pietate conspirantibus. Neque hæc magnifica sanctitas Romæ peculiaris est. Quis vestrum est, Principes ac Dynastæ, qui eam suis in ditionibus piâ liberalitate non imitentur? Flagitat populus theatra: hinc est non solum pietati, sed etiam politicæ congruum id agere, vt splendidiora & iucundiora theatra sint, in quibus vitium non alitur, sed curatur.

20 Iam verò, si sermo sit de luxu priuato, par est vt in Ecclesiastico, sicut in quolibet alio Principatu, desiderium à spe discernamus.

Pars I.

○

Pauper-

3520.

Paupertas voluntaria Romæ laudatur; illius auctores adorantur, vituperatores damnantur: non tamen virtus tam excelsa postulanda vniuersè in omnibus, aut speranda. Leges tunc planè sunt pessimæ, cum exigunt optimum, hoc est, supra quàm sperari queat perfectum: neque vult Deus vel innatas animis propensiones euellere, vel eisdem heroicam sanctimoniam generatim infundere. Vnde humana incommoda in cultu diuino humanis vicissim commodis compensentur oportet: idcirco pacem, non persecutionem exoptamus Ecclesiæ. Etenim si hæc per victoriam ardui quosdam excitat ad sanctitatem; illa facilitatis ope plurimos euehit ad salutem. Nec sanè humani alicuius illicij adminiculum diminuit operis honestatem Dei causâ suscepti, prout liquet ex multis præmiis terrenis, ab eo in veteri Lege promissis. Si itaque velimus, vt sacra Christianæ Reipublicæ Regia re ipsâ frequentetur à viris ingenio, literis, virtute, nobilitate præclaris, qui desertâ patriâ, præcisâ spe concessâ connubij prolisque non indecoris, cetera subeant onera Ecclesiasticæ disciplinæ; necesse est honorum ac prouentuum spe eorum animi releuentur. Quantum splendoris, quantum firmitudinis nostræ Fidei confert, spectari Principum ac Dynastarum filios sacerdotio deuinctos, & obsequio summi Sacerdotis adductos? Id verò neuiquam contingeret, nisi pietas Christiani populi eidem summo Sacerdoti copiam remunerandi suppeditaret.

Vereor ne mihi à multis hinc exprobetur, hæc Christiani Orbis collationes posse tandem tolerari, si præmia iis conflata, ex merito, non ex affectu Romæ dispertirentur. Paulisper sistamus. Hac ratione de medio tollenda esset cuique Reipublicæ facultas remunerandi. Nulli enim Reipublicæ Deus tradidit perpetuo veluti fideicommissio, iusticiam ac sapientiam in distributoribus præmiorum. Quidquid humano iudicio committitur, cuidam regulæ committitur, sæpè ab affectu, sæpè ab ignorantia distorta. Adde, acutiùs ab egregio scriptore fuisse obseruatum, huiusmodi errores esse necessarios ad quietem Reipublicæ conseruandam; cum certum sit, si maius præmium, maioris etiam meriti certissimum esset argumentum, neminem æquo animo passurum, se aliis per tam apertum dedecus posthaberi. Gratissimum cuique leuamen est, posse fortunam vt inimicam virtutis incusare. Ceterùm, quæ ab huiusmodi sacræ politiæ rudiori examine proueniunt expendamus, vt factò opus est in cunctis legibus moribusque ponderandis. Liquet profectò, ex tot tamque amplis remunerationibus à Pontifice distributis, oriri nostræ Religioni splendorem illum incompa-

comparabilem à me laudatum, propterea quòd in Christianis nationibus flos nobilitatis, doctrinæ, virtutis, Christi Aris deuotetur; quod certè, humanæ imbecillitatis vitio, in Ecclesiæ inopia non eueniret.

22 Neque hoc est (vt oblatrant aduersarij) sanguinem Christianæ gentis exfugere, quo Roma pinguescat. Nam si Sacerdotia consideremus; ea quocumque in loco, eiusdem loci populares plerumque obtinent: & quibus hoc non contingit, alia aliis in aliorum patria, per quamdam compensationem vicissim impertiuntur. Si pecuniam consideremus, quam sibi Pontifex è diplomatum, aliarumque facultatum traditione desumit; ea sanè veritatis calculo computata, tanta non est, quanta mediocri Principi sustentando sufficiat; cum videamus multos Principes non maximos nihilo minorem quam Pontifex in alenda familia sumptum impendere. Et tamen ij proventus solam conficiunt partem illius summæ, quam Pontifex ad id infumit; cum pars altera, nec tenuis, ab eiusdem profana ditione illi suppeditetur. Rationem subducite, quam particulam eorum singula verè conferant. Præterea illà ipsà particulà quiaam, rogo, perfruuntur? Romana Aula, non est Aula ibi à stirpe nascentium: Aula est Ecclesiasticorum, ex variis Orbis Christiani Prouinciis eò confluentium: ac propterea decora, diuitiæ, commoda illius Aulæ ad cunctas etiam Orbis Christiani Prouincias pertinent. Quis verò, nisi vecors aut improbus, inficiabitur, conferre plurimum ad incitamentum virtutis, communem quamdam Christianis omnibus Aulam esse, in qua possit pro se quisque coniti per meritum gressus ad summam & dignitatis, & opulentiam, & dominationis fastigia?

23 Dimetiatur denique huius principatus vtilitatem normam magis apertam, sensibus & vulgo etiam expositam, id est effectis. Nulla perinde Respublica vt Christiana tam numerosè, tam splendide tueretur ac fouet nobilitatem, nimirum decori, honestatis, virtutis, inuentionem altricem, & quæ meritò apud inelytam Germanorum Christiana Religione, dignitatibus redditibusque nobiles alliciantur ad vitam cælibem, quàm inter Militares, quàm inter Clericalem ordinem profitendam, efficitur, vt patrimonia familiarum ab iis facile integra retineantur, vbi alioqui maiorum natu iura minoribus fratribus euaderent intolerabilia. Nulla alia hominum natio adeò vel maximè abundat literis. Quid ita? Quia supremum obtinet Principatum, atque in eo tam sublimes gradus, quibus tamquam

1520.

quam præmiis propositis, ad Palladis studia, non Martis aspirant. Si (vt paucis multa complectar) vniuersum terrarum Orbem circumspectemus, nulla nobis occurret Respublica aut felicior, aut excellior, aut ornatior iis dotibus, quæ supra belluas hominem euehunt, ipsisque Angelis admovent, quàm Christiana Communitas obtemperans Romano Pontifici. Neque id naturæ climatisque beneficio tribuatur. Aliis tempestatibus longè felicior, excellior, & in politicis præstantior extitit Oriens, quàm Septemtrio. Id igitur quoddam bonum est, quod oritur ex ipsa ratione Principatus à Christo constituti, quo suum populum manifestâ prærogatiuâ insigniret in terris; cuius Principatus, vt intelligitis, basis, nexus, rector, ac mouens tamquam intelligentia, Romani Pontificis auctoritas est.

Quare primum ac præcipuum ex capitibus à me propositis ita concludo: Si Lutheri pertinacia, vt iam vobis exploratum est, id enititur, vt Christianæ Religionis cardines diuellat, sublato mortalium operibus respectu supplicij præmiique cælestis, Sacramentis veneratione, votis solennibus custodiâ, fidei sacroque Christianorum Principatui vnitatem, atque id expellendo funditus ex animis pietatem, atque à cœtu mortalium felicitatem, vbiicumque illius doctrinæ lues affatur; quæ lues adipi sensuue infusa, adeo tenaciter, vt in dies experimur, populos corripit, adeo longè lateque per eos grassatur: liquidò apparet, opus esse remediis præsentissimis, vt opprimatur. Animaduertit id perspicaciâ singulari Maximilianus Cæsar, suisque literis Romanum Pontificem stimulauit, vt proserpenti hæresi suarum definitionum auctoritate obuiam iret, pollicitus se per vniuersum Imperium eas pro virili promoturum. Hac permotus fiducia Leo Decimus, non dubitauit sacrosancta sua tela ad pugnam educere, & Apostolico studio suas omnes partes explere. Nolet enim uerò Carolus, despectâ sententiâ, violatâque promissione Decessoris & Aui, Pontificem impiorum ludibrium deferere, ingensque illud incendium sibi præsens negligere, cuius vel primæ scintillæ tantum Maximiliano sollicitudinis ardorem intulere.

Hoc ita stabilito, de reliquis duabus partibus pauca supersunt dicenda. Secunda pars est, an sit reliqua spes vlla curationis per remedia minùs acria, minùsque mordacia, quàm sit Edictum Cæsareum. Sed quod, oro, huiusmodi remedium non est adhibitum? Pontifex, exclamare ausim, per suum dedecus (si vniquam Christi Vicario dedecori vertenda sit charitas) Pontifex, inquam, perinde cum

cum Lutero egit, ac si cum magno Principe agendum, non cum pernicaci cucullato. Illum acciuit Romam; eoque recusante, causam Romano Tribunali nouo exemplo subtractam, in Germania Cardinali Legato, clarissimo ætatis nostræ Theologo, demandauit. Legatus passus est, uti sese Lutherus adiret Cæsareâ fide munitus: quod idem erat, ac reuinctis Legati brachijs, & linguâ solum solutâ. Audiuit hominem sæpè quâ voce quâ scripto loquentem: integram obtulit veniam sceleris, omnium quæ à Christi cultore admitti possunt scdissimi, modò ipse scelus agnosceret. Amicorùm cohortationes adhibuit: tulit postea se, ab eodem indecore deferri, non modò non impetratâ, sed ne significatâ quidem abeundi facultate, atque uti suspectæ fidei iudicem repudiari, abstinuitque ab ea legitima consuetaque multa, quæ est, reum damnare. Deinde, Lutero exhibente plenam animi confessionem cum voce Pontificis, ac si Dei vox foret, Pontifex articulos definiuit in genere, prætermisso Lutheri nomine in diplomate, ut ab ea ignominia intactum relinqueret. Ille interea in Romanam Sedem, summis Regibus adoratam, tamquam in sceleratorum colluuiem ore & calamo debacchari, ipsius auctoritatem abnegare, & ad Concilium prouocare, quod neque tunc coactum erat, neque erat in promptu ut cogere, arrogatâ sibi licentiâ, vel agendi vitam immunem ab omni Ecclesiastica potestate, vel compellendi Ecclesiam, ut ipsius solâ gratiâ Generale Concilium congregaret. Post hæc omnia, Carolus Militius, vir in his regionibus satis clarus, Legatus à Romano Pontifice ad præclarissimum Septemuirum Saxonie, sæpius impendit reconciliando Lutero, nedum lenitatis, sed demissionis officia lacrymasque; neque quidquam ab eo impetrauit, nisi literas ad Pontificem eâ putidas ignominia, ut longè urbaniores illi scriberet Turcarum Princeps. Obtulit tam sæpè Lutherus causam suam subiicere iudicio, inter ceteras, Academiæ Louanienfis: ea doctrinam illius damnauit; sed obsequij loco contumelias retulit. Adhuc Pontifex, ut suæ vocis humanitate orisque maiestate hominem recuperaret, & quò etiam ipsemet adspiceret quantum interesset inter veram Romam, & eam quam idem obrectationum suarum carbone delineauerat, flexit animum ad eum Romam inuitandum, simulque fidem publicam ac viaticum offerendum: neque destitit, tamquam cum filio fugitiuo cum eo agere, qui secum atroces inimicitias profitebatur. Postremùm, sollicitatus Academiarum Præfulumque Germaniæ postulationibus, ut in hunc animorum deceptorem damnationis fulmen iacularetur,

1520.

ipsum de ista imminente praemonitum voluit, eique simul indulgere nouum spatium fulminis euitandi. At quis iam ex tam constanti clementia, tam patienti ac tanta cunctatione tandem extitit fructuosus? Durior eius contumacia effecta est, eius despicientia petulantior, supra modum impia eius blasphemia, dum ipse interea nouos in dies asseclas sibi adiungeret, seu loquacitate deceptos, seu licentia fascinatos. Atque hoc denique leuamentum est, quod infamiae illius perditae capitis mitiora remedia contulere.

Caesar ex altera parte purgantia, sed minus acriter expertus est. Primum enim sacrilega volumina interdixit, sed auctorum nominibus pepercit, & ea tamen volumina auctiore semper numero ac foediore contumacia pullularunt. Eadem comburi iussit, Academicarum magni nominis iudicio, vnaque Archiepiscopis Septemviris auctoritate ac exemplo rem comprobantibus. Lutherus contra ausus est aliis flammis ea volumina absumere, quae maxime, secundum sacras Literas, venerationi sunt Christianae Reipublicae, quippe certa regula recte credendi atque viuendi. Augentur in dies concionum impietas, libellorum petulantia, satyrorum aculei, conuenticulorum seditio, querimoniarum etiam insolentissima confidentia. Quoniam ergo quodcumque aliud telum draconis huiusmodi squamis retunditur atque hebetatur, quid iam reliqui sit, nisi Edicti Caesarei tormentum explodere?

Verum, ne quis obiciat, ex hoc ipso incrementum mali pertimescendum, si forte Lutherani, ex desperatione ferociiores, potentioresque ex multitudine, in apertam adeoque insuperabilem perduellionem erumpant, oportet ad vltimum caput ex tribus allatis accedere, expendamque breuiter, vtrum ex duobus consiliis maius nobis detrimentum minuetur. Edicto superfedeat Caesar. Quid, nonne Caesarem pro inimico Lutherani iam habent? Nonne Caesar ex vniuersa ditione sua illorum doctrinam profligauit? Nonne per incendia eidem simul cum auctoribus suis infamiae notam inulit? Nonne hoc ipsum etiam tres à me laudati Septemviri persecerunt? Quam sibi pacem ab his Principibus sperandam putent, post tam acerbam nequitiae suae declarationem? Et post offensionem adeo grauem, quam ab illis vltionis efferatae vicem hi Principes expectare non debeant? Vbi inimicitia iam capitalis est & in aperto, tergiversatio hoc vnum facit, vt opportunitas detur hosti se muniendi, & ictum praecupandi. At verò, etiamsi animi iam exultanti non essent offensionum acerbitate, satis adhuc forent damna tam funesta, de quibus iam disserui, ab hac secta imminen-

culq.

11

tia sinceritati Religionis, populorumque tranquillitati, vt quodcumque minus periculum præ illis leue reputaretur.

28 At vndenam ymquam, per vestram fidem, hæc pericula formidamus? Nõne in hoc amplissimo Senatu tota Germaniæ potentia coalescit? An ignoramus infinitam in hac natione populorum erga Principes reuerentiam? Enimuerò quibuscum tandem contenditur? cum turba, quæ vti formidabilem ante certamen obtemeritatem sese ostentat, ita in conflictu contemnendam se prodit propter timiditatem. Plurimi sunt, non inficior, non tamen innumerabiles, vt videntur quòd voce turbulenter obstrepant: qui autem impendit totum spiritum vt obstrepat voce, nihil sibi retinet, quò manu rem gerat. Quantò ex Dei beneficentia numerosior est factio Catholicorum? neque solùm numerosior, sed instructior, atque validior cunctis illis dotibus, quæ in certaminibus numero potiores sunt? At sapientiæ existimationem exposcitis? Academia celeberrimæ Lutherum damnarunt, Gradus venerationem requiritis? omnes Germaniæ Episcopi, Præsides, Rectores Ecclesiarum maximè conspicui Lutherum execrantur. Vultin' dominationis potentiam? Cæsar in sui patrimonij ditione Lutheri Opera publicè concremauit, potiorque pars Germaniæ Principum ac Dynastarum Lutheri nouitatem abominatur: An fortè Principum exterorum tutelam extimescitis? Gallorum Rex Lutheri doctrinæ sua in Regna ingressum prohibet, certisque coniecturis habetur, consensu Regis à Parisiensi eiusdem Academia censuram in Lutherum excudi ac fabricari, quam hîc breuè spectabitis. Rex Britannia, vt perlatum est, vulnus Luthero intendent, suâ manu infligendum, dum in illius errores librum elaborat. Quid Pannonia, quid Italia, quid Hispania sentiant, satis liquet. Nemo ex finitimis, tametsi vos odisset, hoc vobis malum optaret. In hostili domo, si propè sit, exoptatur quidem febris, non tamen pestis. Quid tandem sunt Lutherani, nisi farrago ex arrogantis grammaticis, ex inquinatis clericis, è discinctis regularibus, ex illiteratis causidicis, ex nobilibus delapsis, è seductis plebeiis? Concors decretum huius præstantissimi Confessus simplices animos illuminabit, monebit incautos, nutantes pertrahet, pauidos confirmabit. Quòd si quis ex Primoribus huius sectæ hucusque patrociniatus est, noler in Luthero importunè defendendo iniucillimi Cæsaris, & Augustissimi huiusce Senatus Maiestatem offendere; quippe se suo inobsequens capiti, suo discors corpori membrum ostenturus.

Verum-

1520. Verumtamen, utcumque hominum improbitas, temporumque calamitas efficerent, ut ad tam grauem ictum nefasta hæc planta adhuc viua persisteret, viuet adeo debilitata, ut sperare iam liceat, non solum eius germina in præsens reprimenda, sed ipsam sæculo feliciore casuram. At verò absque huiusce securis ictu illam videre mihi videor occupantem suis ramis ingentem hanc Christi vineam, eamque in horridum nemus, in omnium bestiarum iustra miserimè deformantem: vnde contingat Germaniæ, ob effrænatam Lutheri hæresim, id quod Asiæ contigit ob sædam Mahumetanam superstitionem.

CAPVT XXVI.

Lutherus accitus ad Conuentum, datâ Cesaris fide; adest: interrogatur: quid respondeat.

Cœtus ille vehementer commotus est Aleandri rationibus, et eâ eloquentiâ adductis, quâ ipsas intenderet neruis, non effeminaret pigmentis. Quapropter cum eodem antea propenderet, rebus pluribus, de quibus ambigebatur, euanescentibus, à plerisque in eam sententiam itum est, Lutheranam hæresim esse funditus euellendam. Carolus verò eam adeo auersabatur, ut oblatas à Luthero literas, quibus ad excutiendum Pontificiæ auctoritatis iugum à Germaniæ ceruicibus illiciebat, legere recusauerit; quin eas repentè conciderit, itaque concisas tradiderit Aleandro, qui ad Leonem mitteret. Non tamen cessabat factio Lutherana saltem moras innectere, satis gnara, tempus commutationum omnium parentem esse. Studuit idcirco ad æmulationem distrahere Aleandrum disputationis inuitamento, quam ille sapienter repudiauit, quemadmodum Colonia prius egerat; meritò Romæ ob eam rem collaudatus, mandato etiam iniuncto, ut in eadem repulsa vsque persisteret.

Operam etiam dedere, ut idem laceffit in iniuriis incandesceret; si forte ad priuatam vltionem conuersus à sollicitatione causæ publicæ dimoueretur: eoque deuentum est, ut homo vilis, Consilij Cæsarei ianitor, animo Lutheranus, Aleandrum pugnis eius pectori admotis repulerit. Ille verò excelsi animi moderatione iniuriam tolerauit; cum satis intelligeret, perperam ab eo pugnari, quia configendo hostium Imperatore se flectat, quò acceptum à lixa vulnus vlciscatur: ostenditque se probè callere discrimen inter verum honorem, cuius mensura bonum publicum esse debet, ac popularem,